

ROSER ATMETLLA

Jo ja m'havia acomiadat del Celobert fa un parell de mesos. Però em demanen una entrevista a la Roser Atmetlla i no puc dir que no. Jo també vaig ser alumna de les classes de filosofia, jo també vaig patir aquella incomoditat davant les preguntes que formulava i que encara avui no sé respondre. Jo, més endavant, vaig llegir les seves novel·les. Així doncs he marxat però hi torno, potser perquè un no acaba de marxar mai dels llocs i sempre hi torna ni que sigui per una estona o a través del record. Aquesta conversa va tenir lloc el passat 1 de juliol al despatx de la Roser. Hi havia els seus llibres i hi havia una finestra que amb el vent no parava d'obrir-se i de tancar-se.

Tancar els ulls és una manera de tenir-los ben oberts?

Clar, sóc conscient que el títol, com vaig dir a la presentació, pot dir moltes coses. Per mi, en el context de la novel·la, vol dir tancar els ulls i fer memòria o tancar els ulls i morir, que són els dos grans temes de la novel·la. Després, com que parlem del franquisme i d'aquests anys i de les lluites obreres i de l'oposició a la dictadura, doncs també podem dir que hi havia gent que tancava els ulls i d'altres que els tenien oberts... i és veritat. El títol permet moltes interpretacions.

La novel·la té un interès en parlar de la memòria, de com recordem, de com escrivim la nostra història a través del record, del relat a l'altre. Per què la necessitat de parlar d'això?

Jo crec que qualsevol escriptora o escriptor fa això. Jo en dic "els meus rotllos" però cadascú té els seus, cadascú explica una història, es construeix una història i per això no cal ser escriptora. Després l'expliques o no. Fer una novel·la és construir una història, i anar a prendre un cafè és construir una història, i allò que jo m'explico després d'una situació determinada és una història, la meua versió, de totes

les situacions i de la meua vida. Sempre expliquem històries.

Per construir doncs aquesta història, la d'Els ulls tancats, et vas refiar de les persones i de les veus de les persones. Ens en podem refiar d'aquestes veus? Fins a quin punt?

Vivim en un món en què tothom és molt desconfiat... però sí, ens en podem refiar, per què no? A l'hora d'escriure una novel·la t'has de refiar de la veu de l'altre, de la seva experiència.

Et permetes la llicència de creure en la història que aquella veu construeix...

Clar. Aquí sempre hi ha el dubte de l'objectivitat històrica. Jo crec, i no només jo, ho diuen els llibres d'història, que la dictadura franquista recolzava la burgesia. I se n'ha parlat molt poc dels obrers, del que van patir i del que van fer. En aquest país no s'han curat moltes ferides. Tot aquest rotllo que s'han inventat d'una transició tan ben feta no és veritat. Es tapa tot i et diuen: "Per què tornar al passat? Per què fer memòria? No cal, no cal." I això per mi és sospitos. Les lleis de la memòria històrica, obrir les tombes... Per què no? Per què no?

I a banda d'això, jo encara hi veig un altre problema: en aquesta societat de l'excés d'informació, fer-ho tampoc vol dir que algú ho rebi...

És veritat, això és un problema sobreafegit. Però per exemple, a la informació que jo vaig rebre dels relats d'aquesta gent hi ha molt poca política. Hi ha molta experiència viscuda. I jo he intentat explicar això. I no faig judicis de valor: no estic dient aquests són els bons o aquests són els dolents. No ho dic perquè tampoc no ho vull dir. Jo parlo dels meus personatges que són persones i que tenen una història. No els jutjo, els mostro.

Pots parlar-nos una mica d'aquestes veus, de com vas arribar a contactar amb els treballadors de la Seat?

No hi ha gairebé res. No hi ha llibres. El règim franquista tenia la voluntat que la Seat fos l'empresa model del règim i finalment va ser l'empresa model de la lluita contra el franquisme i és estrany que no hi hagi informació. Quan vaig començar a informar-me i a treballar-ho vaig agafar llibres sobre el franquisme i se'n parlava de manera molt general. Em va agradar molt un llibre que precisament pren el títol dels informes que feia la policia secreta

que espiava què feien els treballadors: *Productores disciplinados y minorias subversivas*, és un llibre sobre els moviments obrers, les vagues i l'efecte que tenien sobre la productivitat. Aquí se'n parla de manera molt global. Però de la Seat específicament no hi havia pràcticament res. Fins que un dia, estava a casa de la meua sogra que tenien El País, el vaig agafar i hi havia una notícia sobre la Feria de Abril, que a mi no m'interessa gens, però ostres!, vaig llegir-hi: "Associació pel Memorial dels Treballadors de la Seat" i feia molt poc que s'havia creat. I vaig buscar-los per Internet i vaig poder contactar amb el president, el Carlos Vallejo i li vaig dir que m'interessava molt el tema. Ell estiujejava a una casa a Hostalric i vam quedar i em va passar molts materials: articles que tenia de la revista de l'associació, una part d'una tesina d'un noi italià, tota una sèrie d'articles que havia fet Pedro López Provencio, que és qui més ha escrit sobre això, logos, fotografies, totes les dades de processos policials de detencions... Vaig haver de llegir molt. I encara trobava que tot plegat era molt poc concret. Encara no em podia posar a la pell d'un personatge. I em vaig tornar a trobar amb en Carlos Vallejo a Hostalric i vam estar tres o quatre hores xerrant i jo prenent notes en una llibreta. Hi ha coses curiosíssimes.

Per exemple?

Per exemple, l'estructura de la fàbrica era una estructura militar: el treballador estava absolutament controlat. Els treballadors duïen una xapa i amb aquesta xapa els que el vigilaven sabien si estaven en el seu lloc de treball o no. A partir d'aquesta segona trobada, vaig començar a organitzar tot el material i vaig veure que el període que m'interessava més era des del novembre del 69 fins al 18 d'octubre del 71, el moment que hi ha el tancament de la fàbrica. Més endavant, vaig adonar-me que no en sabia res de les dones de la Seat i el César Vallejo em va presentar la Nuri Margais. Per mi era molt important saber com treballaven les dones a un empresa que eren 20.000 persones de les quals només 2.000 eren dones que treballaven al taller número set, entre les cadenes de muntatge, cosint. Només feien tres coses les dones: cosir fundes dels seients, instal·lar el cablatge i netejar cotxes. I com anàvem vestides? Doncs amb una bata blava més clara que la dels treballadors que anaven amb una granota de color blau o marró. La visió de la Nuri Margais va ser molt important per la novel·la: ella és molt combativa, una dona que, dins la formació que ha tingut, s'ha fet a ella mateixa, molt reivindicadora. Una de les primeres protestes de les dones que em va explicar va ser que, quan pujaven les escales, tots els homes les miraven. A la novel·la apareix com a rerefons aquest problema del patriarcat.

“VIURE ÉS UNA HEROÏCITAT”

*Conversa amb Roser Atmetlla
a propòsit de la publicació de la seva
darrera novel·la Els ulls tancats
inspirada en les vides dels obrers
que van lluitar per la democràcia
des de la mítica fàbrica de la SEAT
de la Zona Franca de Barcelona.*

Llavors ja vas poder posar-te a la pell d'aquelles persones...

Em va costar molt que fos mínimament convincent. Per escriure una cosa, l'he de poder imaginar, l'he de poder veure. De fet, tot el que escric, es veu molt. Veure la fàbrica m'ha portat molta feina. Amb en Vallejo vam anar a veure la fàbrica. Em va ensenyar les premses, com soldaven... i clar, llavors ja havia vist, ja podia imaginar i escriure.

Sembla que t'ho has passat molt bé...

Sí, molt bé. Ha estat molt enriquidor sortir del meu món, sortir al carrer. I segueix "siguent" el meu món, tot i que parlem de la Seat, aquesta és el rerefons de moltes altres coses.

I aquesta decisió de sortir del teu món...

A mi les novel·les em duren molts anys i amb aquesta he anat força ràpid, potser perquè és més curta. Uns tres anys s'han de comptar. Cada novel·la està lligada al creixement vital, a una manera de viure. I llavors, començar una novel·la és començar una nova etapa. Perquè també sóc una persona molt inquieta i el que en un moment donat penso que no m'interessa doncs demà en pot interessar, és així. Jo més aviat faig una vida molt retirada, vaig a l'institut, escric... i penso que hi ha un moment que has de sortir a l'exterior d'alguna manera. I vaig pensar que el primer pas era fer-ho a través d'una novel·la, que és com jo m'expresso.

A la teva novel·la hi tenen un paper protagonista els personatges femenins. Especialment l'Eulàlia hi té una presència molt important fins i tot a l'inici quan ella encara no hi és físicament però és com un fantasma sempre present ...

Si. L'Eulàlia primer apareix en forma de record. És que, perquè una persona estigui absent, perquè una persona estigui morta, no existeix? Això a *La línia* ja apareix: els que no hi són hi són sempre. Per tant, jo crec que aquí es veu que és un personatge molt important en el sentit que tothom hi té alguna cosa a veure. També la novel·la està plantejada en un dia, només és un dia i quan havia de decidir vaig triar el dia de la seva arribada. Llavors, hi ha el moment d'esperar-la, d'anar-la a buscar...

I llegir aquesta novel·la també és com submergir-se en un balneari...

Aquest és l'origen de la novel·la. La primera idea no era la Seat sinó els banys, perquè havia anat al Marroc feia tres o quatre anys i ens van portar als banys àrabs durant la cerimònia d'un casament. La dels banys va ser una experiència ab-

solutament al·lucinant, vaig tornar impac-tada. De fet m'havia plantejat posar els noms de les parts dels banys en àrab. La idea original era l'aigua que és un element important a la novel·la. La idea inicial era fer alguna cosa de dones i als banys, però després també volia escriure alguna cosa que no fos tan íntima i vaig afegir la Seat i vaig dir amb això ja prou, perquè ja és molt atapeïda la novel·la. És bastant irreprimible, em costa molt de dir prou, no hi posis res més, tot sempre és molt espès perquè per mi la realitat també és molt espessa. Llavors, a la realitat jo sempre hi veig moltes coses i si hi veig moltes coses doncs també jo expresso aquesta visió. Pel que fa als banys, vaig visitar els banys de Girona, vaig anar a veure unes termes romanes, vaig estar estudiant sobre l'aigua... Em va agradar molt un llibre que es diu *Lo limpio y lo sucio* que parla sobre la visió que es tenia de l'aigua durant la Il·lustració i una mica abans. I totes aquestes idees apareixen a la novel·la.

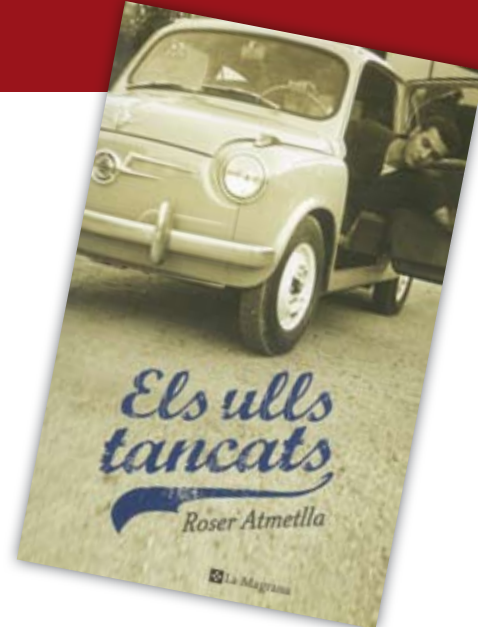
L'aigua apareix en forma de pluja, en les llàgrimes dels personatges... sembla tenir un sentit simbòlic de catarsi o purificació...

No només simbòlic. Per mi la idea bàsica és que al final som aigua. I la novel·la parla de la vida i la mort i l'aigua és fonamental. L'important des del punt de vista d'aquestes dones no se juga a la Seat, se juga als banys. Sobretot per l'Àlia, la vida i la mort passa als banys i no pas on els homes lluiten. Hi ha aquesta contraposició de mons. De fet, els banys amb les seves parts componen la vida de l'Àlia, són les seves edats: la infantesa, la preadolescència, l'adolescència i la joventut. És a dir: "em faig adulta i surto al món a través dels banys". A mi m'agraden molt aquests contes [*es refereix als capítols "Apodyterium", "Frigidarium", "Tepidarium" i "Caldarium"*]. Els vaig pensar com a unitats independents però els vaig "entramar" a la novel·la. Són unitats autònomes i per això tenen un títol. Jo tinc molta mania amb les qüestions formals. Cada una d'aquestes novel·les que he fet entra en una altra cosa que no és una novel·la o que no és ella mateixa. En *El nedador* hi ha una novel·la anglesa del segle XVIII, a La clau s'evoca una obra de teatre amb acotacions, a *La línia* hi ha un guió. Cada novel·la incorpora un altre gènere literari. En el cas d'*Els ulls tancats* s'hi incorpora el conte.

I doncs a la propera novel·la...

No estic fent cap novel·la, estic fent contes. Ja veurem què faig.

Qui és un heroi? També a la novel·la hi ha aquesta pregunta. Jo et demano si

l'heroi és aquell qui ho és en el silenci o si el construeix aquell qui el veu i n'explica la història.

Jo penso que a les meves novel·les s'hi hauria de veure això: jo penso que viure la vida ja és una heroïtat. Quan em diuen "a les teves novel·les no hi passa res", jo dic "hi passa el que hi passa", que viure això ja és ser un heroi.

En aquesta novel·la, a part d'aquesta sortida cap a fora tenia la necessitat de contraposar uns herois amb els altres i de parlar d'aquest fet de viure com una heroïtat. Jo penso que a mi m'agraden més els treballadors de la Seat perquè són heroïcitats humils, gent que defensa la seva feina, la seva vida i que d'ideologia n'hi ha poca. Després tot es va polititzar molt més, però de fet les comissions obreres eren senzilles i era allò de trobar-se els treballadors i fer una assemblea i dir què volem i què no volem. I a mi aquesta heroïtat m'agrada, la de la persona que al final defensa el nostre pa de cada dia. I després, nosaltres també construïm els nostres herois. En el cas de l'Àlia, el seu pare si que és un dirigent sindical però és el seu pare i és un heroi per ella, sigui el que sigui.

La pregunta era aquesta: Qui són els herois? Els humans construïm herois sempre: la persona que tu estimes és una heroïna. I ja està. És així. I l'obrer que s'ha de guanyar les garrofes i que l'estan "matxacant" amb hores extres, amb unes condicions de treball que són una merda, quan decideix dir de fer vaga és un heroi i és un heroi molt concret i molt real. A mi em molesten els herois construïts o allò de "em faig l'heroi i al final tothom em mira."

Les dones que surten són heroïques, totes. Dones que estan en una segona línia perquè la societat està muntada d'una manera. I qui és més heroi? I la heroïtat de tirar endavant una família, del sobreviure cada dia? A mi m'agraden elles. Ells són molt patriarcal, tots. I és real, no m'he inventat res. Tenia por que es "cabregessin" els homes de la Seat però en Vallejo em deia que això era així, per desgràcia era així i és així. ■